

3 Slomšek je svoje poslanstvo duhovnika in škofa ter Slovencev izvrševal predvsem na področju izobraževanja. To je bil začetek in konec tako njegovega osebnega življenja kot javnega delovanja. V neznanju, neizobraženosti in posledično v neveri je videl poglavitev krivce družbenih težav. ... Sodoben učitelj, pa naj bo neveren ali veren, bi ga moral posnemati ravno v odnosu do družbe.

8 Stiska, ki jo čutimo zaradi izgube časa v natrpanih učnih načrtih, je torej eden od razlogov, ki nam preprečujejo življenjski in problemski pristop v poučevanju. Le z veliko mero volje in spremnosti je mogoče povezati vsebine učnega načrta z življenjskimi vprašanji.

29 Ljubiti samega sebe, ker sem ljubljen od Boga, je največja modrost in počelo vsakega dobrega dejanja. Kako se morem sovražiti, če me Bog ljubi? In kako lahko ljubim drugega, če sebe sovražim? Zato te povabim, da spremeniš mnenje o sebi. Postani svoj oče in mati in se brezpogojno sprememaj, kajti Gospod je takšen do tebe. Nenehno te potrujuje. Vzljubi se, ker te Bog brezpogojno ljubil!

34 S svojo nemirnostjo, nepredvidljivostjo, nepremišljenostjo, mladostjo nas mladostniki pomladijo, presenetijo, naredijo sočutne, spravijo nas v iskren nasmeh zaradi neomejenih idej, energije, idealizma, izgovorov, utemeljevanja... Ob njih in z njimi hodimo del ali celo obdobje njihovega mladostništva. Čas in način skupne hoje tega obdobja, ki ga preživimo z mladimi, pa je lahko zanje in za nas zelo naporen, hkrati pa zelo dragocen.

38 Učiteljice podaljšanega bivanja se trudimo ponuditi učencem prijetno okolje, saj se zavedamo, da veliko otrok dnevno preživi v šoli tudi več kot 8 ur. Najlepša nagrada in priznanje za moja prizadevanja in trud na tem področju so zadovoljni in veseli otroci, ki nemalokrat ob končnem podaljšanem bivanju sprašujejo starše: "Zakaj si že prišel?"

Uvodnik

1 Silvo Šinkovec: Preobremenjenost

V žarišču: Anton Martin Slomšek in izzivi za našo šolo

- 3** Stane Granda: Slomšek in današnje učiteljstvo
- 5** Boris Kham: V objemu narave
- 8** Helena Kregar: Življenjski pouk
- 11** Silvo Šinkovec: Izzivi za razvoj DKPS
- 13** Andreja Štunf: Knjiga je dragocena posoda
- 15** Janko Čar: Slomškova razprava o govorništvu
- 18** Irena Dolenc: Blaženi Slomšek ob Prešernu
- 19** Bogomir Novak: Ali šola zanemarja pomen osebnega znanja učenca?

Naš pogovor

- 21** Silvo Šinkovec: Miha Herman: Slomšek je postal naš svetilnik

Biti vzgojitelj

- 25** Tadej Vidmar: Stanko Gogala
- 26** Darja Mazi Leskovar: Vodstveni delavec – menedžer ali pedagog?

Biblična stran

- 29** Viljem Lovše: Gospod, hvala ti zame

Razredništvo

- 30** Helena Jeriček: Šolska skupnost – fraza ali izziv?

Starši

- 32** Miroslav Gomboc: Družbene spremembe in družinska vzgoja
- 34** Milena Pačnik: Kaj pomeni, ko mladostnik nekaj reče?
- 35** Zahvala ob zaključku leta

Vzgojna področja

- 36** Milček Komelj: Božja skrb
- 37** Nataša Konc Lorenzutti: Sonce na Krasu

Izkušnje

- 38** Tatjana Uhan: Ko so učenci radi v šoli
- 40** Vesna Trančar: Podjetni način izobraževanja
- 42** Lidija Hamler: Mladostnik, naš izziv

Prebrali smo

Iz življenja DKPS

Napovedni koledar

Summary

Avtorji

Slomšek in današnje učiteljstvo

✉ Stane Granda

V primerjavi s škofovskimi sobrati, ki so imeli tudi slovenske vernike, Anton Martin Slomšek ni izstopal po formalni stopnji izobrazbe. Tudi njegova škofija v primerjavi s sosednjimi ni bila najbolj ugledna. Lahko bi rekli, da je bila v nekem smislu 'podeželska', saj je bilo njen najpomembnejše mesto Celje.

Tudi kot organizator oziroma vodja verškega življenja v škofiji ni povsem primerljiv s svojim ljubljanskim sobratom Wolfom, vendar je v mnogih ozirih vse presegel. Najprej velja omeniti izjemen posluh za vprašanja sodobnosti. Slomšek je ne samo razumel prelomnost časa in prostora (obojega je navdajalo s strahovi glede prihodnosti Cerkve, vere in narodnosti), ampak je ta vprašanja tudi mrzlično študiral. Pri tem ni spremjal le razmer v Avstriji, ampak zlasti v Nemčiji oziroma Porenju. Le tako je lahko postal med prvimi pri nas, gotovo pa je prvi glede na svoj družbeni položaj, ki je obrodil tako kapitalizem kot komunizem.

Slomšek ni čkal na zunanja navodila

Izjemen posluh za aktualna vprašanja slovenske družbe je pokazal že v semenišču, ko je organiziral gojence za uspešno dušnopastirstvo med Slovenci. Zavedal se je pomena celostnega oblikovanja človeka, zlasti pa je dojemal pomen osebne kulture, ki jo lahko oblikujemo predvsem na podlagi dobrega samoizobraževanja. Od tu izvirajo nekatere njegove zamisli, ki jih je nato uresničil v življenju. Slomšek ni čkal na kaka zunanja navodila, zunanjemu pomoči, ni gledal, kaj bodo storili drugi, ampak je skušal sam storiti vsaj tisto, kar je bilo v njegovi moči. Pri tem se mi zdita še posebej pomembni dve njegovi lastnosti. Če je uvidel, da neke dobre ideje ne more uresničiti sam, jo je, verjetno sicer ne povsem lahkega srca, prepustil drugim. Rad bi opozoril samo na t.i. *Wolfovo sveto pismo*, ki je v bis-

tvu njegova ideja, časopisa v letu 1848 *Lainbacher Kirchenzeitung* in *Slovenski cerkveni časopis*, iz katerega je nastala *Zgodnja danica*. Kot škof je bil še kako dolžan upoštevati ne le interes Cerkve, ampak tudi dvora oziroma cesarja. Toda lastno razmišljanje na podlagi globoke osebne vere in narodnega prepričanja, čustvovanja, ki je bilo le druga oblika istega dejstva, je lahko nastopil proti obema. Pri tem posebej preseneča dejstvo, da neskončno zaupa v Dobro (Matija Majar Ziljski) in da je človek dialoga. To je pri človeku, ki se ne boji zameriti ne navzgor ne navzdol, ključnega pomena. Dialog in še enkrat dialog. Toda uspeh v dialogu zagotavlja le znanje.

Če povzamem glavne značilnosti, bi aktualiziral naslednja njegova stališča:

- samoizobraževanje,
- analiziranje temeljnih vprašanj časa in prostora,
- spopadanje z realnimi dejstvi, tabu tem ni,
- sprejemanje napredka na vseh področjih,
- izkoriščanje napredka v svoj prid,
- ne jadikovanje, ampak delo,
- samozavestno prepričanje v lastno delo, hkrati pa neprestano samopreverjanje in dialog z okolico.

Njegova samozavest izvira iz dejanske izobrazbe

Omenili smo že, da Slomška po formalni izobrazbi ne moremo primerjati z nekaterimi sobrati v škofovski službi. Dejansko niti fakultete ni imel, odklonil je tudi mož-

Foto: Velika Kavčič

nost študija na Dunaju, kjer bi lahko tudi doktoriral. Kljub temu ni v njegovem delovanju tega nikoli opaziti, tudi njegova samozavest izvira iz njegove dejanske in ne formalne izobrazbe. Danes je prav načelo stalnega samoizobraževanja zaradi napredka znanosti, še bolj pa neverjetnih elektronskih možnosti postal imperativ časa. Ljudje so bili v vseh časih silno različni, vselej so se ubadali z eksistenčnimi vprašanji, nenaklonjenostjo oblasti, toda zelo so bili pozorni na svojo osebno in poklicno čast, ki je izhajala iz znanja, ne pa iz družbenega položaja. O tem se prepričamo, ko gledamo različne sezname naročnikov knjig in časopisov.

Pripravljen iti tudi v konflikt

Iz osebnega življenja, neverjetne delavnosti in stalnega izobraževanja izhaja tudi njegova naslednja lastnost, to je sposobnost soočanja z realnostjo. Slomšek je v odnosu do sebe in do okolice na nek način krut, saj realnosti ne želi niti olepševati niti ni pripravljen zaradi 'ljubega miru' potrpeti. V imenu resnice, za boljši jutri, je pripravljen tudi na konflikt, pa naj bo z verniki, s sobrati ali z oblastmi. Seveda tu ne gre za držo stalnega upornika, saj to ni bil, ampak za človeka, ki na podlagi znanja, razmisleka in življenjskih izkušenj ve, kako je treba ukrepati, čeprav okolica tega ne sprejema najbolje. To je modrost človeka, ki zna stalno napenjati lok, vendar nikoli tako, da poči. Poleg znanja, prepričanja v svoj prav je za to potrebna tudi vztrajnost, ki izhaja le iz notranje trdnosti. V takih primerih se lahko pojavi nadostost, zlasti na vplivnem položaju, ali nekritičnost do lastnih misli in stališč. Veličina posameznika je ravno v tem, da temu ne podleže, da ima v oblasti tudi lastne napake: "Nekaj ni tako zato, ker sem jaz rekel, ker jaz tako mislim, ampak mi okoliščine narekujejo ravnanje." Diskusija torej ne more potekati o poklicu in družbenem položaju učitelja, ampak o njegovi analizi razmer in videnju potreb ter poznavanju poti za njihovo sprememjanje.

Pri Antonu Martinu Slomšku kot duhovniku in nato škofu opažamo neobremenjenost s službo in poslanstvom. Kot knezoškof bi se lahko v izjemnih turbulencah dobe

umaknil v poslanstvo poklica, visok položaj in skril med zidove škofijskega dvorca. Pri lavantinskem škofu opažamo ravno nasprotno. Naj gre za kmeta, delavstvo, gospodo ali navadne ljudi, mlade ali stare, vedno skuša neposredno spoznati njihove probleme in ugotoviti, koliko se ti ujemajo z dej-

bitev revolucije takoj izrabil in med vernike poslal času primerno pastirsko pismo, ki je vzbudilo hude proteste pri kmetih. Dejansko jih je razburil, ker je povedal tisto, česar si oblast ni upala in kar je odsvetovala podrejenim organom. Še več. Tako je pomisil na nujnost potrebe izhajanja časopisa, ki bo utrjeval vero, zlasti pa branil položaj Cerkve v takratni družbi. Njegovo zamisel je z nemškim in slovenskim časopisom sicer uresničil ljubljanski škof Wolf, ki je imel več primernih duhovnikov in materialnih sredstev. Toda ideja je bila Slomškova. Ni bil človek, ki bi sledil modi, ampak dejanskemu napredku. Danes žal mnogi oboje zamenjujejo na vseh področjih življenja. Slomška je navduševal napredek, ohranjal pa je kritično razmerje do trenutnih modnih muh na vseh, zlasti pa na družbenem področju. Kako drugačen je v tem pogledu od enega najbolj znanih Slovencev tiste dobe Antona Füstra, ki ga je 'moda' odnesla tako iz slovenstva kot iz Cerkve oziroma celo vere.

Pedagogika zgleda

Slomšek je svoje poslanstvo duhovnika in škofa ter Slovenca izvrševel predvsem na področju izobraževanja. To je bil začetek in konec tako njegovega osebnega življenja kot javnega delovanja. V neznanju, neizobraženosti in posledično v neveri je videl poglavitne krvice družbenih težav. Kljub pomisleku nekaterih je videl možnost človeškega napredka ter pristnejše in bolj poglobljene vere le v znanju. Njegovo življenje in delo sta najostrejša zavrnitev tistih, ki v Cerkvi vidijo oviro in coklo napredka. Sodoben učitelj, pa naj bo neveren ali veren, bi ga moral posnemati ravno v odnosu do družbe. Najprej mora z osebnim življenjem in delom pokazati na pomen svojega poslanstva, ne pa čakati na ustrezne materialne in finančne potrebe družbe in jim slediti. Seveda je to veliko lažje govoriti ali pisati kot delati, toda zato so nekateri ljudje veliki in ostanejo trajno zapisani v zgodovini, nekateri pa smo tam, kjer smo.

Temeljno sporočilo Slomškovega pogleda na pouk, šolo, učiteljstvo je neločljivost izobraževanja in vzgoje. Prvo brez drugega je prazno, drugo brez prvega pa ne le nevarno, ampak brez pravega smisla. ☽

"Sam nisem preučeval Slomška in njegovega življenja, da bi lahko o njem na široko govoril ali pisal eseje.

Sam eden tistih, ki mu je Slomšek vzor. Že pred 40-imi leti, ko sem prvič prišel v Slovenijo, sem stanoval v Slomškovi ulici in takrat sem tudi prvič v življenju slišal zanj. Seveda sem sprva mislil, da gre za kakšnega lokalnega heroja iz časa NOB, toda moja radovednost je bila prevelika, da bi se ne bil pozanimal, kdo je ta heroj. Ko sem izvedel, da ne gre za heroja iz NOB, mi je bilo jasno, da je bil Slomšek pravzaprav 'slovenski heroj' v drugačnem smislu, za vsa naša stoletja in upam tisočletja.

V mislih imam njegovo proglasitev za blaženega."

Ivan Mamič

tvi, ki jih pozna iz literature. Dejansko je na tekočem tako glede kmetijstva, industrije kot tudi družbenih razmer, zlasti političnih nazorov. Neprestano se sooča z aktualnimi vprašanji časa in je prav v tem pogledu pogosto pred svojimi sobrati tako v duhovniški kot škofovski službi. Prav to mu prinaša tudi velik ugled pri metropolitu, salzburškem škofu, ki je dejansko nesorazmeren tako z velikostjo kot s pomenom njegove škofije.

Spremljal je napredek

Slomšek je zvesto spremiljal vsestranski napredek dobe, pri čemer je bil še posebej pozoren na tiskano besedo. Ob revoluciji leta 1848, ko je bila ukinjena cenzura in uvedena skoraj brezmejna svoboda tiska, se je takoj zavedel, da lahko ti dve pridobitvi ogrozita tako versko prepričanje nekaterih kot tudi položaj Cerkve v družbi. Namesto da bi vil roke in razglašal verjetnost bližajočega se konca sveta, je prido-

V objemu narave

Skozi fiziko do lepote, harmoničnosti, veličastnosti in smotrnosti narave, stvarstva.

Ali lahko to uresničujemo preko redne učne snovi?

 Boris Kham

V naslovu sta pojma narava in stvarstvo. Moje razmišljanje sloni na pojmu stvarstvo, ker mi ta pojem pomeni več kot pojem narava. Stvarstvo ima poleg naravnih zakonov, lepote, harmoničnosti in smotrnosti v sebi še misel, globino, medsebojne odnose, hrepenenje, čustva in ljubezen. Stvarstvo je ustvarjanje celotnega sveta, ki se dinamično razvija. Tema je izzivalna, ker današnji čas ni najbolj naklonjen tem in takim vprašanjem in zavrača pojem stvarstva. V splošni šoli je pomembno, da dijaku (učencem) pravilno razložimo naravne zakonitosti in jih opozorimo na mejne probleme, potem pa njim samim prepustimo nadaljnji razvoj misli o naravi ali o stvarstvu.

Vprašanja

Kako dijaku (učencu) omogočiti, da bo razmišljal o lepoti, harmoničnosti, veličastnosti in smotrnosti (smiselnosti) stvarstva (narave) in kako ga navdušiti, da se bo temu čudil? Ali učitelji zastavljam svoj pouk problemsko ali ga postavljamo v širši pogled na svet? Si upamo dijake (učence) opozoriti, da človeštvo na nekatera vprašanja nima odgovora? Ali so dijaki (učenci) dojemljivi za naravo (stvarstvo) in njene raz-

sežnosti? Ali je smiselno pouk fizike (naravoslovja) nasloniti na čudenje in odkrivanje lepot narave?

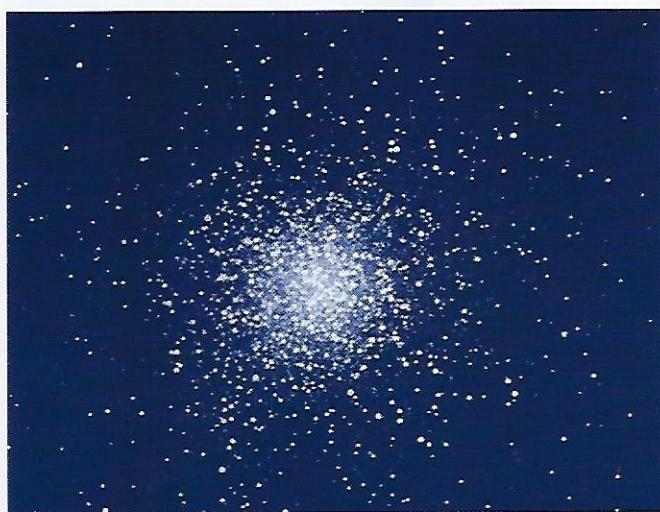
Vzročnost in čudenje

Poglejmo nekaj konkretnih primerov. Drugi Newtonov zakon pravi, da je rezultanta vseh zunanjih sil na opazovano telo (množico točkastih teles) enaka produktu mase in pospeška telesa (masi težišča točkastih teles in pospešku težišča). Pri tem naletimo na prvi težji miselni napor. Če je rezultanta vseh zunanjih sil enaka nič, potem telo miruje ali pa se premo enakomerno giblje. Vendar mi bi ta trenutek, ko sedimo tu, trdili, da mirujemo. Toda ne! Gibljemo se, saj potujemo okoli Sonca in to s hitrostjo 30 km/s, vrtimo se okoli svoje osi, s celotnim osončjem potujemo okoli jedra naše galaksije s hi-

trostjo 225 km/s in tudi naša galaksija, ki ima obliko ovalnega diska, potuje po prostranem vesolju. Ob tem lahko dijaka (učenca) popeljemo v razmišljanje o razsežnostih, velikostnih stopnjah in o relativnosti. Ko razlagamo drugi Newtonov zakon, moramo vedno povedati tudi, kje in kdaj opazujemo določeno gibanje. Dijake navajamo, da opazujejo okolico, v kateri se gibanje, dogodek odvija. Vzpostaviti morajo odnos do okolice.

Razmišljajmo naprej. Ko opisujemo določen pojav, ga postavimo v prostor in čas. Običajno ne razmišljamo o času, saj v njem živimo in smo. Mislimo si, tako pač je. Površno rečemo, da ima eno leto 365 dni, a ni res. Tu nastopi odločilen korak, ko je smiselno dijake (učence) opozoriti na natančen podatek, ki je 365 dni 5 h 48 min 46 s, in jih spodbuditi, da se vprašajo, zakaj? Vzrok je v zakonitosti gibanja. Ni naključja. Če brskamo naprej, pridemo do vprašanja časa. Kaj je to? Kdaj je začetek in konec časa? Dijaki počasi prehajajo v abstrakcijo in začnejo razmišljati o času. Tu pridemo do negotovih tal in se srečamo s filozofijo.

Ko razpredamo o času, kar visijo v zraku Einsteinove ugotovitve, da čas ni konstanten, absoluten. Narediti moramo drzen korak in povedati, da se zakonitosti spreminjajo, ko se začnemo približevati hitrosti svetlobe. Govorimo o podaljšanju časa in skrčtvju dolžin. Na stopnji srednje šole ta pojav lahko razložimo na razumljiv način. Pomembno je, da dijaki spoznajo, da za tem obstajajo naravni zakoni in da jih človek s svojim razmišljanjem in razglasjanjem odkriva.

Zvezdna kopica M13 v Herkuluh.